

Sınıf Öğretmenlerinin Kekemelik Hakkındaki Tutumları

Feyza Deniz Saman¹, Ayşe Aydın Uysal²

Özet

Amaç: Toplumun geneline oranla kekemelik hakkında daha fazla bilgiye sahip olmalarına rağmen, öğretmenlerin kekemeliğe karşı tutum, düşünce ve davranışlarının kekeleyen öğrencinin motivasyonunu, sınıf etkinliklerine katılımını ve istekliliğini etkileyebildiği konusunda bilgi eksikliği yaşamaktadırlar. Bu araştırma sınıf öğretmenlerinin kekemeliğe ve kekeleyen bireye karşı geliştirdiği tutum ve düşünceleri incelemektedir. Çalışmada sınıf öğretmenlerinin cinsiyet, mesleki tecrübe, konuşma bozukluğuna ilişkin almış oldukları eğitim ve kekemeliği olan öğrenciye eğitim verme faktörlerinin bu tutum ve düşüncelerde değişiklik yaratıp yaratmadığı da ayrıca araştırılmıştır. **Yöntem:** Araştırma betimsel araştırma modeline uygun olarak tasarlanmış ve çalışmaya 283 sınıf öğretmeni dahil edilmiştir. Sınıf öğretmenlerine, Kişisel Bilgi Formu, İnsan Özellikleri Kamuoyu Anketi–Kekemelik (POSHA-S) (St. Louis, 2011) ve Kekeme Öğrencilere İlişkin Öğretmen Tutumları Ölçeği (Erdem, 2013) uygulanmıştır. **Bulgular:** Sınıf öğretmenlerinin %77,5'i kekemeliğin sebebinin kişinin korktuğu bir olay olduğuna inanmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin %71,9'u kekemelik hakkındaki bilgiye okul döneminde erişmiştir. Sınıf öğretmenlerinin %97,9'u kekeleyen bireylerin dil ve konuşma terapistinden yardım alınması gerektiğini düşünmektedir. Sınıf öğretmenlerinin %45,7'si kekeleyen birey ile konuşurken yavaşla ya da rahat ol diyeceğini belirtmiştir. Sınıf öğretmenlerinin %65,8'i kekeleyen bireylerin utangaç ya da çekingen olduklarını düşünmektedir. Kadın sınıf öğretmenleri (%60,3- %70,1) erkek sınıf öğretmenlerine (%41,2- %57,7) kıyasla kekeleyen bireylerin sinirli ya da kolay heyecanlanan kişiler ve utangaç ya da çekingen oldukları görüşlerine daha çok katılmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin %21,9'u, kekeleyen öğrencilerin okuma-yazmayı akranlarına nazaran daha geç öğrenecekleri; %20,7'si okuduğunu anlama becerilerinin daha düşük olduğu, %44,0'ı, öğretmenler kekeleyen öğrencilerin diğer öğrencilerden farklı olduklarının farkına vardırılmalıdır görüşlerini desteklemektedir. **Sonuç:** Bu araştırma sonunda sınıf öğretmenlerinin kekemelik hakkında bilgi eksiklikleri yaşadığı, konuşmaya müdahale edecek davranışlar sergileyebilecekleri, kekeleyen bir bireyin kişisel özelliklerini olumsuz sıfatlarla

¹ Sorumlu Yazar, Uzman Dil ve Konuşma Terapisti, Malatya Dil ve Konuşma Terapi Merkezi, ORCID: 0000-0001-8481-3348, feyzadenizcogan@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Kocaeli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim, Zihin Engelliler Eğitimi Bölümü ORCID: 0000-0002-3689-7628, ayse.uysal@kocaeli.edu.tr

Bu makaleyi kaynak göstermek için/To cite this article: Saman, F.D. ve Uysal-Aydın, A., (2022). Sınıf öğretmenlerinin kekemelik hakkındaki tutumları. *Dil, Konuşma ve Yutma Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 62-78.

nitelendirebilecekleri, kekeleyen öğrencilerin akademik başarılarına ilişkin kararsız kalabilecekleri, sınıf içerisinde kekeleyen öğrenci ile akıcı konuşan öğrenci arasındaki dengeyi kurmakta zorluk yaşayabilecekleri ve kekemelik ile ilgili güncel yaklaşımlardan haberdar olmadıkları görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: öğretmen, kekemelik, tutum, POSHA-S

Primary Teachers' Attitudes about Stuttering

Summary

Purpose: Although teachers have more information about stuttering than the general population, they lack information that their attitudes, thoughts and behaviors towards stuttering can affect the motivation, participation and willingness of the student who stutters. This research examines the attitudes and thoughts developed by classroom teachers towards stuttering and the individual who stutters. In the study, it was also investigated whether the factors of gender, professional experience, education related to speech disorder and teaching the students with stuttering made a change in these attitudes and thoughts. **Method:** The research was designed in accordance with the descriptive research model and 283 classroom teachers were included in the study. Personal Information Form, Human Traits Public Opinion Questionnaire– Stuttering (POSHA-S) (St. Louis, 2011) and Teacher Attitudes towards Stuttering Students (Erdem, 2013) were administered to classroom teachers. **Results:** The study revealed that 77.5% of the classroom teachers believe that the cause of stuttering is an event that the person fears. 71.9% of the classroom teachers had access to information about stuttering during the school period. 97.9% of classroom teachers think that individuals who stutter need help from a speech and language therapist. 45.7% of the classroom teachers stated that they would say slow down or relax while talking to the person who stutters. 65.8% of classroom teachers think that individuals who stutter are shy. Compared to male classroom teachers (41.2%-57.7%), female classroom teachers (60.3%-70.1%) agree more with the view that individuals who stutter are nervous or easily excited, and shy. 21.9% of classroom teachers stated that students who stutter will learn to read and write later than their peers; 20.7% of them support the view that their reading comprehension skills are lower, and 44.0% of them support the view that teachers should realize that students who stutter are different from other students. **Conclusion:** Based on the results of the research, it was observed that the classroom teachers were not aware of the current approaches related to stuttering that point out that they may experience deficiencies in knowledge about stuttering, exhibit behaviors that interfere with speech, describe the personal characteristics of a stutterer with negative adjectives, be undecided about the academic success of stuttering students, have difficulty in establishing the balance between a stuttering student and a fluent speaking student in the classroom.

Keywords: teacher, stuttering, attitude, POSHA-S

Giriş

Kekemelik, konuşma akışı içinde tekrarlamalar, uzatmalar, bloklar ve duraksamaların yer aldığı; konuşma akıcılığının bozulduğu ve kişinin psiko-sosyal hayatının ve yaşam kalitesinin önemli ölçüde etkilendiği bir konuşma bozukluğudur (Guitar, 2014). Kekemelik, genellikle dil ve konuşma gelişiminin yoğun olarak yaşandığı 2-7 yaş arasında ortaya çıkmaktadır (Öztürk, 1994; Månsson, 2000). Türkiye’de okul çağı çocukların %1,6’sı ile %3,8 ‘inde kronik bir biçimde devam etmektedir (Öztürk, 1994; Ünal ve ark., 2002).

Yapılan araştırmalar, kekeleyen öğrencilerin akıcı konuşan öğrencilere göre konuşmaya daha çok duygusal, davranışsal ve bilişsel tepkiler veren; konuşmaktan korkan, içe kapanık ve endişeli tutumları sergilediğini (Yaruss ve ark., 2012; Blood ve ark., 2001) göstermektedir. Kekeleyen öğrenciler, aynı zamanda arkadaşlık kurmada da zorluk yaşayabilmekte (Mooney ve Smith, 1995) ve eğitim hayatları boyunca birtakım zorbalıklara maruz kalabilmektedir (Mooney ve Smith 1995; Kara ve Karamete, 2018). Kekemeliğin yarattığı stres ve endişe, en sonunda kekeleyen öğrencinin diğer öğrenciler ve öğretmenler ile olan etkileşiminin olumsuz etkilenmesine yol açmakta (Rees ve Sabia, 2014); kekeleyen öğrencinin sınıf içinde gerçekleştirilen yüksek sesle okuma, sözlü sunum, soru-cevap gibi akademik çalışmalardan uzaklaşması ile sonuçlanmaktadır (Blood ve ark. 2001; Mooney ve Smith, 1995). Kekeleyen öğrencinin tutumları karşısında öğretmen, öğrencisini daha az zeki, daha az yetkin, daha az duyarlı ve daha az arkadaş canlısı olarak algılamakta (Blood ve ark. 2001) ve kekeleyen öğrenciyi utangaç, sessiz, öz güveni düşük gibi olumsuz kişilik özellikleriyle ilişkilendirmektedir (Rustin ve ark., 2001; Yeakle ve Cooper, 1986).

Öğretmenler toplumun geneline oranla kekemelik hakkında daha fazla bilgiye sahip olmalarına rağmen kekemeliğe karşı tutum, düşünce ve davranışlarının kekeleyen öğrencinin motivasyonunu, sınıf etkinliklerine katılımını ve istekliliğini etkileyebildiği konusunda bilgi eksikliği yaşamaktadır (Li ve Arnold, 2015). Öğretmenler, lisans eğitimleri sırasında konuşma

bozukluklarına ilişkin yeterli eğitim almadıklarını ve bu sebeple konuşma bozukluğu yaşayan öğrencileri için yeterli donanımda olmadıklarını düşünmektedir (Marshall ve ark., 2002).

2013 yılında yapılan bir çalışmada (Plexico ve ark., 2013) öğretmenlerin kekemeliğin etiyojisini doğru olmayan kaynaklara dayandırdığı görülmüştür. İlgili çalışmada öğretmenlerin yarısından fazlası, kekeleyen çocukların dil gelişimlerinin ortalamanın altında olduğunu düşündüğü görülmüştür. Öğretmenlerin yarısından fazlası kekeleyen çocukların, genellikle sözel zorbalığa uğradıklarını ve öğrencinin yaşadığı bu zorbalık karşısında bir eğitimci olarak üzüldüklerini, bu durumun aşılması için zorbalığa uğrayan ve zorbalık yapan çocukla konuştuklarını ve ebeveynleri bilgilendirdiklerini aktarmışlardır. Öğretmenler, zorbalığa uğrayan çocukların, zorbalık karşısında genellikle zorbalığı görmezden geldiğini ve o ortamdaki uzaklaştığını gözlemlemişlerdir. Bununla birlikte öğretmenler, bir öğrenci kekelediğinde kendilerini endişeli ve çaresiz hissetmektedir. Öğrencinin kekemeliği anında onun konuşmasını sabırla beklemekte veya kekeleyen öğrenciye yavaş konuş, sakinleş gibi geri dönütler vermektedirler.

Bu araştırma ile Türkiye'deki sınıf öğretmenlerinin kekemelik hakkındaki tutumları ve bilgi düzeyleri incelenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin kekemeliğe karşı tutum ve düşüncelerinin cinsiyet, mesleki tecrübe, konuşma bozukluklarına yönelik eğitim alma ve kekemeliği olan bir öğrenciye eğitim verme faktörlerinde değişiklik gösterip göstermediği de araştırma sırasında incelenmiştir. Araştırma sonunda elde edilen bulgular ile sınıf öğretmenlerinin kekemeliğe karşı olumlu ve olumsuz olarak değerlendirilen tutumları saptanmıştır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Çalışma, betimsel araştırma modeline göre planlanmıştır. Araştırmada kişisel bilgi formu, bir anket ve bir ölçek kullanılmıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın evrenini Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet ve özel ilköğretim okullarında 2019-2020 eğitim öğretim yılında görev yapmakta olan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Devam eden Covid-19 salgını nedeniyle örneklem seçimi, olasılık dışı örnekleme yöntemlerinden uygunluk örnekleme yöntemi olarak belirlenmiştir.

Araştırmaya toplam 281 gönüllü, aktif çalışan sınıf öğretmeni dahil edilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin demografik dağılımları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1

Katılımcılara ait demografik bilgiler

Demografik Dağılım		n	%
Cinsiyet	Kadın	184	65,5
	Erkek	97	34,5
Mesleki deneyim	1-5 yıl	66	23,3
	5-10 yıl	35	12,4
	10-15 yıl	48	17,0
	15-20 yıl	134	47,3
Lisans eğitiminizde konuşma bozukluklarına dair bir ders aldınız mı?	Evet	54	19,1
	Hayır	228	80,9
Kekemeliğe sahip bir öğrenciniz hiç oldu mu?	Evet	155	54,8
	Hayır	128	45,2

Veri Toplama Araçları

Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu'nu onaylayan katılımcılara Kişisel Bilgi Formu, Kekeme Öğrencilere İlişkin Öğretmen Tutumları Ölçeği ve POSHA-S uygulanmıştır.

Kişisel bilgi formu: Bu formda sınıf öğretmenlerinin cinsiyet, medeni hâli, mesleki tecrübe gibi tanıtıcı özelliklerine yönelik sorular ve konuşma bozukluklarına yönelik eğitim alma, kekeleyen bir öğrenciye eğitim verme durumlarını saptamaya yönelik sorular yer almaktadır.

POSHA-S (İnsan Nitelikleri Kamuoyu Araştırması – Kekemelik): 1999 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde St. Louis liderliğinde bir ekip bir araya gelmiş ve Kekemeliğe Karşı Uluslararası Tutumlar Projesi (IPATS)'ni başlatmıştır. Daha sonra projenin kapsamı

genişletilmiş ve adı İnsan Niteliklerine Yönelik Uluslararası Tutumlar Projesi (IPATHA) olarak değiştirilmiştir. Proje kapsamında geliştirilen anketin kısa, anlaşılır, tutarlı, geçerli, güvenilir ve diğer dillere çevrilebilir olması göz önüne alınarak çalışmalar yürütülmüştür (St. Louis, 2011).

Proje kapsamında hazırlanan anketin deneysel versiyonları POSHA-E olarak anılmış, 11 farklı ülkede uygulanmış ve üç kez yenilenmiştir. POSHA-E'nin son versiyonu olan POSHA-E3, Özdemir (2010) tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve geçerlilik güvenilirliği sağlanmıştır. Türkçe'ye uyarlanması tamamlanmış olan POSHA-E3, POSHA-S olarak da anılmaktadır. Bu çalışmada POSHA-E3'ün Türkçe çevirisi kullanılmıştır.

Kendi içinde alt başlıkları olan POSHA-S; A, B, C ve D olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır. A bölümünde katılımcıların kişisel bilgilerine ilişkin sorular, B bölümünde katılımcıların hayat standartlarına dair likert tipi sorular, C bölümünde beş farklı insan özelliğine ilişkin genel bilgi ve izlenimlerini değerlendiren likert tipi sorular bulunmaktadır. D bölümünde ise kekemeliğe dair daha ayrıntılı sorular yer almakta ve katılımcıların sorulara evet-hayır veya emin değilim seçeneklerine uygun yanıt vermesi beklenmektedir.

Kekeme öğrencilere ilişkin öğretmen tutumları ölçeği: Bu ölçek, Erdem (2013) tarafından geliştirilmiştir. Öğretmenlerin kekeleyen öğrencileri başarısızlık, farkındalık ve soyutlama olmak üzere üç farklı boyutta değerlendirdiği 5'li likert tipi 14 maddeden oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması

Çalışmaya gönüllü katılım esasına dayalı şekilde katılan sınıf öğretmenleri, yüz yüze ve salgın gerekçesiyle çevrimiçi şekilde kişisel bilgi formu, POSHA-S ve Kekeme Öğrencilere İlişkin Öğretmen Tutumları Ölçeğini doldurmuştur. Sınıf öğretmenlerine çalışmanın amacına, çalışmaya katılmalarının olası yararlarına dair bilgiler verilmiş; kişisel bilgilerinin gizli tutulacağı belirtilmiştir.

Veri Analizi

Analizler SPSS 21.0 programı ile yapılmıştır ve %95 güven düzeyinde çalışılmıştır. Analizlerde sonuca dair bir varsayımda bulunulmadığı ve verilerin normal dağılım göstermemesi sebebi ile non-parametrik kullanılmıştır. Likert şeklinde verilen ifadelerle ait puanların 2 gruplu değişkenlere göre farklılık gösterme durumu Mann Whitney U testi, 3 ve daha fazla gruplu değişkenlere göre farklılık gösterme durumu Kruskal Wallis testi ile analiz edilmiştir. Kategorik değişkenler arasındaki ilişki ise Ki-kare testi ile analiz edilmiştir.

Etik Kurul İzni: Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 29/01/2020 tarihli, 61351342/2020 68 sayılı kararı ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bulgular

Sınıf Öğretmenlerinin Kekemeliğin Nedenleri Hakkındaki Görüşleri

Sınıf öğretmenlerinin %77,5'i kekemeliğin sebebinin kişinin korktuğu bir olay olduğuna, %70,8'i kekemeliğin sebebinin hayaletler, cinler, ruhlar olduğuna, %52,0'ı kekemeliğin sebebinin Allah'ın takdiri olduğuna, %47,3'ü ise kekemeliğin sebebinin öğrenme ya da alışkanlık olduğuna, %47,0'ı kekemeliğin sebebinin genetik miras olduğuna, inanmaktadır. Kadın sınıf öğretmenleri (%81,5), kekemeliğin sebebinin korktuğu bir olay olduğuna erkek sınıf öğretmenlerinden (%69,1) daha çok inanmaktadır.

Sınıf Öğretmenlerinin Kekemelik ve Kekeleyen Bireyler Hakkındaki Bilgi Kaynakları

Sınıf öğretmenleri, kekemelik hakkındaki bilgi kaynağını okul (%71,9), kitle iletişim araçları (%70,1), internet (%69,0), kişisel deneyim (%64,9), dergi; gazete, kitap (%61,6), ve uzman (%57,7) olarak belirtmişlerdir.

'Kekemelik hakkındaki bilgim kişisel deneyimimden geliyor' ifadesine, beklenildiği gibi daha önce kekeleyen öğrenciye eğitim veren sınıf öğretmenleri (%71,4), eğitim vermeyen sınıf öğretmenlerine (%56,7) kıyasla daha fazla katılım sağlamıştır.

Sınıf Öğretmenlerinin Kekeleyen Bireye Kim Tarafından Yardım Edilmesi Gerektiğine Dair Görüşleri

Sınıf öğretmenlerinin %97,9'u kekeleyen bireylerin dil ve konuşma terapistinden yardım alması gerektiğini, %68,7'si tıp doktorundan yardım alması gerektiğini, %64,3'ü bu zorluğu yaşayan kişinin kendisi gibi birinden (öğretmen vb.) yardım alması gerektiğini, %48,8'i kekeleyen bireyler tarafından yardım alması gerektiğini belirtmişlerdir.

Sınıf Öğretmenlerinin Kendileri/Yakınları/Tanıdıkları Kekeleyen Bir Birey Olursa Duyacakları Endişe Durumu

Sınıf öğretmenlerinin yarısından fazlası, doktoru (%56,5) veya komşusu (%57,6) kekeleyen olsaydı bu durum karşısında herhangi bir endişe duymayacaklarını ancak kız/erkek kardeşi (%60,5) veya kendisi (%66,7) kekeleyen olsaydı endişe duyacaklarını belirtmişlerdir.

Sınıf Öğretmenlerinin Kekeleyen Bireyle Konuşmaları Sırasında Kekeleyen Bireye Karşı Tepkileri

Sınıf öğretmenlerinin %95,8'i kekeleyen birey ile konuşurken; birey normal konuşuyormuş gibi davranmaya çalışacağını, %86,9'u kekemelik ile ilgili espri/şaka yapmayacağını, %75,5'i sözlerini tamamlamayacağını, %83,0'ı sabırsızlanmayacağını, %80,5'i rahat ya da normal hissedeceğini, %80,9'u kekeleyen bireye acımayacaklarını, %45,7'si yavaşla ya da rahat ol diyeceğini belirtmiştir.

Erkek sınıf öğretmenleri (%22,7), kadın sınıf öğretmenlerinden (%9,9) daha fazla kekeleyen bireylerin sözlerini tamamlayacağını belirtmiştir. Konuşma bozukluklarına yönelik eğitim almamış sınıf öğretmenleri (%11,1), alan sınıf öğretmenlerinden (%1,9) daha çok sabırsızlanmaktadır.

Sınıf Öğretmenlerinin Kekemelik ve Kekeleyen Birey ile İlgili Genel İzlenimleri

Sınıf öğretmenlerinin %94,3'ü kekemeliği olan bireylerin kekemeliklerini gizlemeye çalışmaması gerektiğini; %77,0'ı önemli noktaları anlayıp, karar verebilecekleri meslekler

seçmeleri gerektiğini, %54,2’i sınırlı ya da kolay heyecanlanan kişiler olmadıklarını, %65,8’i utangaç ya da çekingen olduklarını, %42,6’sı kekeledikleri için kendilerini suçladıklarını, %88,7’si arkadaş edinebileceklerini, %90,1’i normal bir hayat yaşayabileceklerini, %57,4’ü istedikleri her mesleği yapabileceğini düşünmektedir.

Kadın sınıf öğretmenleri (%60,3- %70,1) erkek sınıf öğretmenlerine (%41,2- %57,7) kıyasla kekeleyen bireylerin sınırlı ya da kolay heyecanlanan kişiler ve utangaç ya da çekingen oldukları görüşlerine daha çok katılmaktadır. Kekeleyen öğrenciye eğitim veren sınıf öğretmenleri (%72,3-%49,0) eğitim vermeyen sınıf öğretmenlerine (%58,6-%35,2) kıyasla kekeleyen bireylerin utangaç ya da çekingen ve kekemeliği olan bireylerin kekeledikleri için kendilerini suçladıkları görüşlerine daha çok katılmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin mesleki deneyimi arttıkça (1-5 yıl (%89,4), 5-10 yıl (%85,7), 10-15 yıl (%72,9), 15-20 yıl (%69,7) kekemeliği olan bireylerin önemli noktaları doğru anlayıp karar verebilecekleri meslekleri seçmeleri gerektiğine dair görüşe katılımları azalmıştır.

Sınıf Öğretmenlerinin Kekeleyen Öğrencilerin Akademik Başarılarına Dair Görüşleri

Sınıf öğretmenlerinin %21,9’u, kekeleyen öğrencilerin okuma-yazmayı akranlarına nazaran daha geç öğrenecekleri; %20,7’si okuduğunu anlama becerilerinin daha düşük olduğu, %12,0’si yazılı anlatım becerilerinin daha düşük olduğu, %5,3’ü dinlediğini anlama becerilerinin daha düşük olduğu, %13,1’i akademik başarılarının akıcı konuşan akranlarına göre daha düşük olduğu görüşlerini desteklemektedir.

Bununla birlikte “Kekeme öğrencilerin akademik başarıları diğer öğrencilere göre daha düşüktür” ifadesine erkek sınıf öğretmenleri, kadın sınıf öğretmenlerinden daha fazla katılım sağlamıştır (Tablo 2).

Tablo 2*Kekeme öğrencilerin akademik başarıları*

	Cinsiyet				U	P
	Kadın		Erkek			
	Ortalama	ss	Ortalama	Ss		
Kekeme öğrencilerin akademik başarıları diğer öğrencilere göre daha düşüktür	2,09	0,93	2,40	1,11	7603,500	,029*

*p<0,05

Sınıf Öğretmenlerinin Kekemeliğin Farkındalığına Dair Görüşleri

Sınıf öğretmenlerinin %82,4'ü, kekeleyen öğrencilerin diksiyon eğitimi alması gerektiğini; %87,3'ü, öğretmenlerin akıcı konuşan öğrencilere kekeleyen öğrencilerin yaşadıkları zorluklara ilişkin farkındalık oluşturmaları gerektiğini; %65,2'si akademik başarı gösteren kekeleyen öğrencilerin kekemeliği de yenebileceğini; %83,1'i, kekeleyen öğrencilerin okuldaki çevresinin kekemelik şiddetinin artış veya azalışında önemli bir faktör olduğunu; %91,6'sı, akıcı konuşan öğrencilerin kekemelik hakkında bilgilendirilmesi gerektiği görüşlerini desteklemektedir.

“Öğretmenler, diğer öğrencilere kekemelerin zorluklarına ilişkin farkındalık oluşturmalarıdır” ifadesine konuşma bozukluklarına yönelik eğitim alan sınıf öğretmenleri, eğitim almayan sınıf öğretmenlerinden daha fazla katılım sağlamıştır. (Tablo 3)

Tablo 3*Öğretmenlerin Farkındalık Oluşturması*

	Lisans eğitiminizde konuşma bozukluklarına dair bir ders aldınız mı?				U	p
	Evet		Hayır			
	Ortalama	ss	Ortalama	ss		
Öğretmenler, diğer öğrencilere kekemelerin zorluklarına ilişkin farkındalık oluşturmalarıdır	4,43	0,86	4,18	0,91	5030,000	,022*

*p<0,05

Sınıf Öğretmenlerinin Kekeleyen Öğrencilerin Soyutlanmasına Dair Görüşleri

Sınıf öğretmenlerinin %11,6'sı, kekeleyen öğrencilerin akıcı konuşan öğrencilerden farklı bir sınıfta eğitim almaları gerektiği görüşünü; %44,0'ı, öğretmenler kekeleyen öğrencilerin diğer öğrencilerden farklı olduklarının farkına vardırılmalıdır görüşünü; %4,3'ü,

öğretmenin kekeleyen bir öğrenciyi sınıf önünde konuşmasını gerektiren etkinliklerden muaf tutması gerektiği görüşünü; %14,8'si, kekeleyen öğrenciyi ayrı bir eğitime tabi tutmak gerektiği görüşünü desteklemektedir.

Bununla birlikte erkek sınıf öğretmenlerinin “Kekeme öğrenciler, diğer öğrencilerden ayrı sınıflarda eğitim görmelidir” ve “Öğretmenler kekeme çocukların diğer öğrencilerden farklı olduklarının farkına vurdurulmalıdır” ifadelerine kadın sınıf öğretmenlerinden daha fazla katılım sağladığı görülmüştür (Tablo 4)

Tablo 4

Kekeleyen öğrencinin soyutlanması

	Cinsiyet				U	p
	Kadın		Erkek			
	Ortalama	ss	Ortalama	ss		
Kekeme öğrenciler, diğer öğrencilerden ayrı sınıflarda eğitim görmelidir	1,67	1,17	1,90	1,11	7283,000	,004*
öğretmenler kekeme çocukların, diğer öğrencilerden farklı olduklarının farkına vurdurulmalıdır	2,87	1,27	3,42	1,24	6751,000	,001*

*p<0,05

Tartışma

Bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin kekemelik hakkındaki bilgi düzeyleri, kekemeliğe karşı tutumları ve kekemelik hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Çalışmaya dahil edilen tüm sınıf öğretmenlerinin görüşleri; cinsiyet, konuşma bozukluklarına yönelik eğitim alıp almama durumları, daha önce kekeleyen öğrenciyi eğitim verip-vermemelerine ve mesleki tecrübe kategorilerine ayrılarak ayrıca incelenmiş ve bilgi düzeyi, tutum ve görüşler arasında bir farklılık olup olmadığı araştırılmıştır.

Çalışmaya dâhil edilen sınıf öğretmenleri, bu konuyla ilgili daha önce yapılan çalışma bulgularına (Erdem, 2013; Abdalla ve St. Louis, 2012) benzer şekilde; kekemeliğin sebebinin korkulan bir olay (%77,5), Allah'ın takdiri (%52) veya öğrenme (%47,3) olduğuna dair yanlış inanışlara sahiptir. Sınıf öğretmenlerinin çoğu kekemelik hakkındaki bilgi kaynağını okul hayatı, internet ve televizyon olarak belirtmiştir. Daha önce kekeleyen öğrencisi olan sınıf

öğretmenleri ise Pachigar ve ark.'nın (2011) Hindistan'da sınıf öğretmenleri ile yaptığı çalışma ile benzerlik göstererek kekemelik hakkındaki bilgisini kişisel deneyimlerine dayandırmıştır. Sınıf öğretmenlerinin yalnızca yarısına yakınının kekemelik hakkındaki bilgi kaynağını bir uzman olarak belirtmiş olması, kekemelik tanı ve terapi sürecini yürütme yetkisi bulunan dil ve konuşma terapistlerinin sınıf öğretmenleri ile olan iletişimi desteklemesi gerektiğini göstermektedir.

Çalışmaya dâhil edilen sınıf öğretmenlerinin çok büyük bir bölümü, daha önce yapılmış çalışmalara (Yeakle ve Cooper, 1986; Erdem 2013; Abdalla ve St. Louis, 2012) benzer şekilde; kekeleyen bireylere dil ve konuşma terapistlerinin yardım etmesi gerektiğini düşünmektedir. Ancak sınıf öğretmenlerin yarısından fazlasının kekeleyen bireye öğretmenin veya tıp doktorunun da yardım edebileceğini düşünüyor olması, Türkiye'de dil ve konuşma terapisi alanının sınıf öğretmenlerince hâlâ yeterince bilinmediğini göstermektedir.

Çalışmaya dahil edilen sınıf öğretmenlerinin kekeleyen bir birey ile konuşurken gösterecekleri tepkilerin ne olacağı incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin geçmiş çalışma bulgularına (Erdem, 2013; Abdalla ve St. Louis, 2012) benzer şekilde; genellikle olumlu tepkiler verdiği görülmüştür. Türkiye'deki erkek sınıf öğretmenlerinin kadın sınıf öğretmenlerine oranla konuşmaya daha çok müdahale edecek tepkilerde bulunuyor olması Li ve Arnold'un (2013) yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir. Bu durum, erkeklerin bazı toplumlarda daha baskın bir rol oynamalarından kaynaklı olabilir. Crowe ve Walton (1981) ve Emerick'in (1960) geçmiş yıllarda yapılan çalışmalarına bakıldığında, konuşma bozukluğuna yönelik eğitim alan öğretmenlerin kekeleyen bireye karşı yaklaşımlarının daha olumlu olduğu görülmüştür ancak çalışmaya dahil edilen öğretmenlerden konuşma bozukluklarına yönelik eğitim alan ve almayan gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bu bulgu, Türkiye'de konuşma bozukluklarına yönelik verilen eğitimlerin içeriğine akıcı konuşma

bozukluğu yaşayan bireylerle iletişim kurulurken nelere dikkat edilmesi gerektiğine dair daha fazla içerik eklenmesinin faydalı olacağını göstermektedir.

Geçmiş çalışmalar incelendiğinde (Yeakle ve Cooper, 1986; Abdalla ve St. Louis, 2012) öğretmenlerin kekeleyen bireyleri olumsuz sıfatlarla eşleştirdiği görülmüştür. Çalışmaya dahil edilen sınıf öğretmenlerinin yarısından fazlası, kekeleyen bireyleri sinirli, utangaç, çekingen gibi olumsuz sıfatlarla etiketlemiştir. Bu durum, Türkiye’de ve dünyada öğretmenlerin kekeleyen bireylerin davranışlarının nedenine ve kekeleyen bireylerin akıllarından geçebilecek düşünceden çok somut olarak karşılıklarına çıkan sonuca odaklandıklarını göstermektedir. Türkiye kamuoyu araştırması (Özdemir, 2010) kadın ve erkeklerin kekeleyen bireye yükledikleri olumsuz sıfatlar arasında bir fark olmadığını göstermiş olmasına rağmen çalışmaya dahil edilen kadın sınıf öğretmenleri, erkek sınıf öğretmenlerine oranla daha fazla olumsuz nitelendirmelerde bulunmuştur. İki çalışma arasında bulunan bu fark, Özdemir’in (2010) yapmış olduğu çalışmanın aksine bu çalışmaya eşit sayıda farklı cinsiyete sahip katılımcının dahil edilmemiş olmasından kaynaklanmış olabilir.

Sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu, kekeleyen bireylerin önemli noktaları doğru anlayıp karar verebilecekleri meslekler seçmeleri gerektiğini düşünmektedir; bu bulgu daha önce Abdalla ve St. Louis (2012)’in yapmış olduğu çalışma ile paralellik göstermektedir. Düşünce ve davranışlarıyla öğrencilerin en çok örnek aldığı kişilerden olan sınıf öğretmenlerinin böyle bir düşünceye sahip olması, kekeleyen öğrencilerin bakış açılarının daralmasına, hayal ettikleri mesleği yapamayacaklarına dair bir inanç geliştirmelerine sebep olabilir.

Çalışmaya dahil edilen sınıf öğretmenleri, daha önce konuşma bozukluklarının akademik başarıya etkisini araştıran çalışma bulgularına (Toğram ve Maviş, 2009; Bora ve Toğram, 2018) benzer şekilde kekemeliğin akademik başarı üzerindeki etkisi konusunda kararsızlık yaşamaktadır. Bu durum, daha önce yapılmış iki farklı çalışmanın (Yeakle ve Cooper, 1986; Pachigar ve ark. 2011) tezat bulgularını yansıtmaktadır.

Çalışmaya dahil edilen sınıf öğretmenleri, öğretmenlerin akıcı konuşan öğrencilerin kekemelik hakkında daha çok bilgilenmeleri gerektiği görüşünü çoğunlukla desteklemektedir. Bu görüşe konuşma bozukluklarına yönelik eğitim alan sınıf öğretmenleri daha fazla katılım sağlarken mesleki deneyimi 15-20 yıl arasında değişiklik gösteren sınıf öğretmenleri bu görüşe daha az katılmaktadır. Daha önceki çalışmalarda (St. Louis, 2005; Türkmen, 2016) benzer şekilde öğretmenlerin mesleki deneyimin, yaşının artışıyla kekemeliğin farkındalığına ilişkin olumlu görüşlerindeki azalışı destekler nitelikte bulgular sunmuştur. Yapılan çalışmalar, sınıf öğretmenlerinin yıllar içerisinde, kekemeliğin farkındalığına yönelik gösterilen çabayı gereksiz gördüğünü göstermektedir.

Çalışmaya dahil edilen sınıf öğretmenlerinin çoğu, kekeleyen öğrencilerin ayrı bir sınıfta eğitim almaları gerektiği görüşünü reddetmiş olmasına rağmen sınıf öğretmenlerinin yarısına yakını 'Kekeleyen öğrenciye diğer öğrencilerden farklı olduğu fark ettirilmelidir.' görüşünü kabul etmektedir. Bu iki görüş arasındaki tutarsızlık, sınıf öğretmenlerinin kekeleyen bir öğrenciye karşı gösterecekleri tutumda kafa karışıklığı yaşayabileceklerini göstermektedir. Sınıf öğretmenlerinin büyük bir bölümü, Abdalla ve St. Louis'in (2012) çalışmasına katılan sınıf öğretmenleri ile benzerlik göstererek kekeleyen öğrencinin sınıf içerisinde konuşma gerektiren etkinliklerden muaf tutulmaması gerektiğini belirtmiştir. Bu tutum sayesinde, kekeleyen öğrencinin sınıf içinde ötekileştirilmesinin önüne geçilebilecektir.

Türkiye'de görev yapmakta olan öğretmenlerin genel konuşma bozuklukları hakkındaki bilgi ve tutumlarını araştıran çalışmaya (Toğram ve Maviş, 2009) bakıldığında, öğretmenlerin konuşma bozuklukları konusunda bilgi eksikliklerinin olduğu, konuşma bozuklukları yaşayan öğrenciler karşısında zaman zaman kararsız tutumlar sergiledikleri görülmüştür. Bu çalışmaya dahil edilen sınıf öğretmenlerinin kekemelik hakkındaki bilgi ve tutumları, konuşma bozukluklarına ilişkin bilgi ve tutum ile benzerlik göstermiştir. Türköz'ün (2004) yapmış olduğu çalışmaya benzer şekilde öğretmenlerin mesleki tecrübelerinin ve daha önce kekeleyen

bir öğrenciye eğitim vermiş olmasının kekemeliğe karşı tutumları üzerinde olumlu bir etkiye sahip olmadığı, Crowe ve Walton'un (1981) çalışmasına paralel olarak konuşma bozukluklarına yönelik eğitim alan sınıf öğretmenlerinin kekemeliğe karşı tutumlarını kısmen daha olumlu yönde seyrettiği; ancak lisans eğitimlerinde konuşma bozukluklarına yönelik eğitim almış sınıf öğretmenlerinin de kekemeliğin doğasına dair bilgi eksiklikleri yaşadığı ve yanlış tutum ve davranışlarda bulunabilecekleri görülmüştür.

Yapılan çalışma sonunda sınıf öğretmenlerinin kekemelik hakkında uzman bilgisine erişemedikleri ve kekemeliğin nedeni hakkında yanlış inançlara sahip oldukları görülmüştür. Sınıf öğretmenleri, kekeleyen bireyleri olumsuz sıfatlarla eşleştirebilmekte ve kekeleyen birey ile iletişimlerinde sırasında olumsuz tepkiler verebilmektedir. Sınıf öğretmenleri, kekemeliğin akademik başarı üzerindeki etkisi konusunda kararsızlık yaşamaktadır. Sınıf öğretmenlerinin yıllar içerisinde kekemeliğin farkındalığının sağlanması gerektiğine yönelik inançları azalmaktadır. Bu durum sınıf öğretmenlerinin kekemelik ve kekeleyen birey ile ilgili bilgi eksikliği yaşadığını, yanlış tutumlar sergileyebileceğini göstermektedir.

Sınıf öğretmenlerinin kekemelik hakkındaki bilgi düzeylerini ve olumlu tutumlarını arttırmak amacıyla; üniversite eğitimleri sırasında konuşma bozukluklarına yönelik verilen eğitimlerin alan uzmanlarınca verilmesinin sağlanması, aktif görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerine kekemelik hakkında alan uzmanlarınca eğitimlerin verilmesi ile kekemelik tutumlarının daha olumlu yönde değişiklik göstermesi sağlanabilir.

Yapılan çalışma ile sınıf öğretmenlerinin kekemelik tutumları incelenmiştir ancak çalışma evrenini oluşturan katılımcıların azlığı ve Türkiye'nin bütün şehirlerinden tüm kategorilerden eşit katılımcı dahil edilmemiş olması çalışmanın sınırlılıklarıdır.

Kaynaklar

- Abdalla F.A. ve St. Louis K.O. (2012). Arab school teacher' knowledge, beliefs and reactions regarding stuttering. *Journal of Fluency Disorders*, 37(1),54-69
- Blood G.W., Blood I.M., Tellis G., Gabel R. (2001). Communication apprehension and self-perceived communication competence in adolescents who stutter. *Journal of Fluency Disorders*, 26(3),161-178.
- Bora İ. ve Toğram B. (2018). Ebeveyn ve öğretmenlerin konuşma bozukluklarına yönelik tutum ve bilgileri: Lefkoşa örnekleme. *Dil, Konuşma ve Yutma Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 31-49
- Crowe T. ve Walton J. (1981). Teacher attitudes toward stuttering. *Journal of Fluency Disorders*, 6, 163-174.
- Emerick L.L. (1960). Extensional definition and attitude toward stuttering. *Journal of Speech and Hearing Research*, 3,181– 186.
- Erdem İ. (2013). Kekeme öğrencilere ilişkin öğretmen tutumları: bir ölçek geliştirme çalışması. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 7(6), 401-416.
- Guitar B. (2014). *Stuttering, an integrated approach to its nature and treatment* (4th ed.), Baltimore: Lippincott Williams & Wilkins.
- Kara İ. ve Karamete A. (2018). Kekemeliği olan yetişkinlerin okul çağındaki akran zorbalığı mağduriyetlerinin belirlenmesi: Ön çalışma. *Dil, Konuşma ve Yutma Araştırmaları Dergisi*, 1(1).
- Li J. ve Arnold H.S. (2013). Reactions of teachers versus non-teachers toward people who stutter. *Journal of Communication Disorders*, 56, 8-18.
- Marshall S.R., Ralph S., Palmer S. (2002). 'I wasn't trained to work with them': Mainstream teachers' attitudes to children with speech and language difficulties. *International Journal of Inclusive Education*, 6, 199–215.
- Månsson H. (2000). Childhood stuttering: Incidence and development. *Journal of Fluency Disorders*, 25(1), 47-57.
- Mooney S. ve Smith P.K. (1995). Bullying and the child who stammers. *British Journal of Special Education*, 22(1), 24-28.
- Özdemir R.S. (2010). *Kekemeliğe dair kamuoyu tutumunun ölçülmesi*. [Yayınlanmamış Doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Öztürk M.O. (1994). *Ruh sağlığı ve bozuklukları*. (5. Baskı). Ankara: Hekimler Yayın Birliği Yayınları.
- Pachigar V., Stansfield J., Goldbart J. (2011). Beliefs and attitudes of primary school teachers in Mumbai, India towards children who stutter. *International Journal of Disability, Development and Education*, 58(3), 287-302.
- Plexico L.W., Plumb A.M., Beacham J. (2013). Teacher knowledge and perceptions of stuttering and bullying in school-age children. *Perspectives on Fluency and Fluency Disorders*, 23(2), 39.
- Rees D.I. ve Sabia J.J. (2014). The kid's speech: The effect of stuttering on human capital acquisition. *Economics of Education Review*, 38, 76-88.
- Rustin L., Cook F., Botterill W., Hughes C., Kelman E. (2001). *Stammering: A Practical guide for teachers and other professionals*, London: David Fulton.
- St. Louis K.O. (2005). A global project to measure public attitudes about stuttering, *The ASHA Leader World Beat*, 10(14).

- St. Louis K.O. (2011). The public opinion survey of human attributes-stuttering (POSHA-S): Summary framework and empirical comparisons, *Journal of Fluency Disorders*, 36(4), 256-261.
- Türkmen Deniz S. (2016). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde görev yapan ilköğretim öğretmenleri ile özel eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin kekeme öğrencilere yönelik tutumlarının belirlenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yakındoğu Üniversitesi.
- Türköz N. (2004). *Öğretmenlerin kekeleyen öğrenciye ve kekeleyen öğrencinin ebeveynine karşı tutumlarının betimlenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Toğram B. ve Maviş İ. (2009). Aileler, öğretmenler ve dil ve konuşma terapistlerinin çocuklardaki dil ve konuşma bozukluklarına yönelik tutum ve bilgilerinin değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 10(01), 71-85.
- Ünalın D., Çetinkaya F., Bağtürk M. (2002). Kayseri ili kentsel kesimde 7-12 yaş grubu çocuklarda kekemelik prevalansı. *Türkiye Klinikleri J Pediatr*. 11, 15-19.
- Yaruss J.S., Beilby J.M., Brynes M.L. (2012). The Impact of a stuttering disorder on Western Australian children and adolescent. *Perspectives on Fluency and Fluency Disorders*, 22(2), 51-62.
- Yeakle M.K. ve Cooper E.B. (1986). Teacher perceptions of stuttering. *Journal of Fluency Disorders*, 11(4), 345-359.

Etik Kurul İzni: Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 29/01/2020 tarihli, 61351342/2020 68 sayılı kararı ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

Yazar Katkıları/Author Contributions: Feyza Deniz Saman: Fikir/Kavram, Veri Toplama ve/veya İşleme, Analiz/Yorum, Literatür Taraması, Makale Yazımı Ayşe Aydın Uysal: Tasarım/Yöntem, Danışmanlık,Denetleme, Eleştirel İnceleme

Çıkar Çatışması: Yazarlar makalenin hazırlanması ve basımı esnasında hiçbir kimse veya kurum ile çıkar çatışması içinde olmadıklarını beyan etmiştir. /The authors have declared that no conflict of interest existed with any parties at the time of publication.